

SERDAR AKSUN ANAOKULU

Rehberlik Servisi



Çocuklarda İstenmeyen
Davranışlar ve Ebeveyn
Tutumları



Çocuklar ilk deneyimlerini ailede kazanır. Aile, çocuğun ilk sosyalleştiği yer; ebeveynler ise onun ilk rol modelleridir. Bu nedenle çocukların davranışlarının gelişmesinde ve değişmesinde ebeveyninin davranış ve tutumlarının büyük bir etkisi vardır.

Zaman zaman çocuklarda bir takım istenmeyen davranışlar gelişir. Bu davranışlar bir anda var olmadığı gibi bir anda da ortadan kalkmaz. İstenmeyen davranışlar sergileyen bir çocuğun davranışlarının temelinde genellikle sorunlu bir ortam vardır.

Çocuklar aslında bu davranışları ile çevresindeki yetişkinlere bir mesaj vermek ister. Ebeveynlerin öncelikle yapması gereken şey ise bu davranışın altında yatan nedeni bulmaya çalışmak olmalıdır.

Çocukların tutum ve davranışlarında etkili olan 4 farklı ebeveynlik stili vardır. Bunlar:

OTORİTER (ŞİDDET İÇEREN) EBEVEYNLİK

Bu ebeveynlik stilinde güç ebeveynindedir. Ebeveyn çocuğu fiziksel veya sözel yollardan kontrol eder (vurmak, bağırarak, suçlamak, aşağılamak, eleştirmek, hakaret vb). Bu ebeveynlik stilinde gergin, katı ve baskıcı bir ev ortamı hakimdir. Böyle bir ortamda yetişen çocukta; yalan söyleme, saldırganlık eğilimi, içe kapanıklık, sürekli kontrol edilmekten dolayı zayıf öz disiplin gibi durumlar gözlemlenir. Bu ebeveynlik stili çocuğun öfkeli, düşmanca, korkmuş ve düşük öz saygılı hissetmesine yol açar. İlerleyen yaşlarda ise ya boyun eğen ya da başkaldıran bir bireye dönüşür.

KAZANAN : ANNE - BABA

OTORİTER (ŞİDDET İÇERMEYEN) EBEVEYNLİK

Bu ebeveynlik stilinde güç ebeveynindedir. Ebeveyn çocuğu bir takım materyallerle (oyuncak, yiyecek, para, hediye vb) veya duygusal yollardan (sarılma, izole etme, çok sorumluluk yükleme, ayrıcalıklarını elinden alma) kontrol eder. Bu ebeveynlik stilinde düzenli ve tutarlı bir ev ortamı hakimdir. Böyle bir ortamda yetişen çocukta uyum gösterme, aldatma, rekabet, zayıf öz disiplin gibi durumlar gözlemlenir. Bu ebeveynlik stili çocuğun öfkeli, anlaşılmamış ve manipüle edilmiş hissetmesine yol açar. İlerleyen yaşlarda ise boyun eğen, duygusal olarak içe kapanık veya başkaldıran bir bireye dönüşür.

KAZANAN : ANNE- BABA

İZİN VEREN EBEVEYNLİK

Bu ebeveynlik stilinde güç ve kontrol yoktur. Ebeveyn çocuğa yalvarma, rüşvet verme, teslim olma, ihmal etme veya kendini kurban etme gibi yollardan yaklaşır. Bu ebeveynlik stilinde kaotik ve tutarsız bir ev ortamı hakimdir. Böyle bir ortamda yetişen çocukta çevresindeki diğer insanları manipüle etmeye yönelik davranışlar ve zayıf öz disiplin gibi durumlar gözlemlenir. Bu ebeveynlik stili çocuğun kafası karışık, suçlu ve güvensiz hissetmesine yol açar. İlerleyen yaşlarda ise bencil ya da bağımlı bir bireye dönüşür.

KAZANAN : ÇOCUK

DEMOKRATİK EBEVEYNLİK

Bu ebeveynlik stilinde güç evdeki tüm bireylerdedir. Ebeveyn çocuğa kendi davranışlarını kontrol etme becerisi kazandırır. Bunu sağlamak için ebeveynler koşulsuz sevgi, cesaretlendirme, ihtiyaçlarını önemseme ve karşılama, duygularını dinleme, oyun oynama, sorunlara çözüm odaklı yaklaşım gibi yöntemler benimser. Bu ebeveynlik stilinde rahat, düzenli, hoşgörülü ve esnek bir ev ortamı hakimdir. Böyle bir ortamda yetişen çocukta öz disiplin, sorumluluk bilinci, sorun çözme becerisi, işbirliğine yatkınlık gelişir. İlerleyen yaşlarda kendine güvenen, sevilen, dışa dönük bir bireye dönüşür.

KAZANAN : HERKES

ÖRNEK VAKA:

A. 5 yaşında ve okula başlarken uyum sorunları yaşayan bir çocuktur. Sabahları uyandırıldığında ağlar, okula gitmek istemez. Ailesine evde onlarla kalmak istediğini, okula gitmek istemediğini söyler.

OTORİTER (ŞİDDET İÇEREN) EBEVEYN

A. sabah evde ağlarken anne/babası ona kızar, bağırır. A. ağlamaya devam edince ona vurur ve ağlasa da bağırsa da okula gideceğini söyler ve okula götürür. A. korku ile okula gittiğinde pes eder ve sınıfına girer. Etkinliklere katılım göstermez. Ara ara ağlamaya başlar. Okula alışsa da kendini değersiz hisseder.

OTORİTER (ŞİDDET İÇERMEYEN) EBEVEYNLİK

A. sabah evde ağlarken anne/babası ona ağlamayı keserse oyuncak alacaklarını söyler. A. bu tutum karşısında ağlayarak ailesinden istediği bir takım şeyleri alabileceğini öğrenir. Okula vardıklarında yeniden ağlar ve anne/babası ağladığı için onunla konuşmamaya başlar. Ağlaması devam ederse onunla bir daha konuşmayacaklarını, diğer arkadaşları gibi ağlamadan okula gitmesini ve uslu bir çocuk olması gerektiğini söyleyerek ondan ayrılırlar. A. anne/babasının kendisiyle konuşmayarak onu yok saydıklarını düşünür ve kendini değersiz hisseder.

İZİN VEREN EBEVEYNLİK

A. sabah evde ağlarken anne/babası neden ağladığını sorar. A. okula gitmek istemediğini söylediğinde anne/babası onu bir süre ikna etmeye çalışır. İkna olan A. okula gittiğinde yeniden ağlar ve anne/babası ikna edemeyince "Tamam o zaman bugün gitme ama yarın gideceksin okula." der. A. dirençli davranışlar göstererek ailesine istediğini yaptırabileceğini öğrenir. Okula dair kaygı ve korkularıyla sağlıklı bir biçimde baş edecek bir fırsat ona sunulmaz.

DEMOKRATİK EBEVEYNLİK

A. sabah evde ağlarken anne/babası neden ağladığını sorar. A. okula gitmek istemediğini söylediğinde anne/babası onun ne hissettiğini ve bunun nedenlerini anlamaya çalışır. A.'nın okula dair kaygıları olduğunu anlayan anne/babası bu kaygısının çok normal olduğunu ona hatırlatarak daha önceden kaygı duyduğu ve bir süre sonra kaygılarının azaldığı bir olayı ona hatırlatır. Bu olayı hatırlayarak daha da cesaretlenen A., ailesinin onunla konuşması ve onu anlaması üzerine kendini değerli hisseder. Okula gitmekte zorlansa da bununla baş etmek için çaba sarf eder.